

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Hanna Wróblewska

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 3132 Pana Posła Daniela Milewskiego z 10 czerwca 2024 roku w sprawie skuteczności polityki ochrony polskiego dziedzictwa kulturalnego za granicą, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Ad 1.

Należy zauważyć, że zgodnie z ustawą o działach administracji rządowej współpraca z Polakami zamieszkałymi za granicą, w tym wspieranie polskich instytucji kulturalnych poza granicami kraju, należy do kompetencji ministra właściwego do spraw zagranicznych. Niemniej Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, sprawując opiekę nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem narodowym, w tym znajdującym się poza granicami RP, wspiera także podmioty zagraniczne, które opiekują się tym dziedzictwem. Pomoc ta realizowana jest przede wszystkim poprzez programy dotacyjne, takie jak np. „Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem” oraz „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”. Realną pomocą dla wspomnianych podmiotów jest także wieloletnia współpraca ekspercka z nadzorowanymi przez resort kultury instytucjami, np. Naczelną Dyрекcją Archiwów Państwowych, Biblioteką Narodową czy Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”. Jednocześnie zwracam uwagę, że pomocy organizacjom polonijnym udzielają także inne podmioty rządowe, w szczególności Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów oraz Senat RP.

Ad 2.

Od 2020 roku podstawową formą wsparcia podmiotów zagranicznych opiekujących się historycznymi kolekcjami i zbiorami dóbr kultury (archiwalnymi, bibliotecznymi lub artystyczno-muzealnymi) o istotnym znaczeniu dla polskiego dziedzictwa kulturowego zgromadzonymi poza granicami kraju jest program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem”. Strategicznym celem programu jest stworzenie możliwości zachowania jego integralności, efektywnej ochrony przed utratą, rozproszeniem lub pogorszeniem stanu zachowania, przy jednoczesnym popularyzowaniu wiedzy na temat tej spuścizny. Realne korzyści płynące z udziału w programie (aktualnie realizowana jest jego piąta edycja) to m.in. utrzymanie ciągłości funkcjonowania wspomnianych podmiotów, poprawa stopnia opracowania i stanu zachowania zbiorów, zwiększenie ich dostępności, a także liczby odbiorców i wydarzeń popularyzatorskich.

Ad 3.

Minister KiDN wspiera działania w zakresie ewidencjonowania i dokumentowania zabytków kultury polskiej poprzez finansowanie zadań realizowanych w ramach programów dotacyjnych Ministra KiDN, tj. „Miejsca pamięci narodowej za granicą”, „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą” czy „Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem” oraz programów własnych instytucji nadzorowanych przez MKiDN, jak np.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

realizowany przez Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” program „Polskie dziedzictwo kulturowe za granicą – Wolontariat” oraz wspomnianą wyżej współpracę instytucji nadzorowanych przez resort kultury, jak np. Biblioteki Narodowej czy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych z instytucjami emigracyjnymi. Jednocześnie zwracam uwagę, że pomocy organizacjom polonijnym udzielają także inne podmioty rządowe (w szczególności Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów) oraz Senat RP.

Ewidencjonowaniu i dokumentowaniu zabytków kultury polskiej znajdujących się poza granicami Polski służy w sposób systemowy prowadzona przez Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” baza poloników znajdujących się poza granicami Polski (<https://baza.polonika.pl/pl>), sukcesywnie uzupełniana o kolejne obiekty i miejsca związane z polskim dziedzictwem kulturowym.

Inną formą wsparcia działań we wspomnianym zakresie jest organizowanie i finansowanie ze środków Ministra KiDN wyjazdów polskich specjalistów i ekspertów, którzy prowadzą prace związane z ewidencjonowaniem, dokumentowaniem, inwentaryzowaniem i konserwacją zgromadzonych poza granicami Polski zbiorów. Pomoc ta dotyczy przede wszystkim zbiorów archiwalnych, bibliotecznych i artystycznych.

Ad 4.

Opieka nad zabytkowymi cmentarzami cywilnymi i grobami Polaków zasłużonych dla kultury polskiej za granicą realizowana jest przede wszystkim w ramach programu Ministra KiDN „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą” realizowanego przez Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” i stanowi istotną część zadań dofinansowywanych w ramach przedmiotowego programu. Projekty konserwatorskie, restauratorskie i badawcze w powyższym zakresie są także realizowane w ramach współpracy resortu kultury z placówkami dyplomatycznymi RP, a także działalności statutowej Instytutu „Polonika”. Środki na ten cel przyznaje obecnie także Senat RP w ramach programu Senat-Polonia.

Ad 5.

Ze względu na wielość programów Ministra KiDN, różnicowane działania podejmowane przez jednostki nadzorowane i inne organy państwa oraz organizacje polonijne i emigracyjne nie istnieje jeden system monitorowania i oceny skuteczności działań polityki ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą. Minister KiDN zauważa potrzebę stworzenia mechanizmów integrujących dane z ww. zakresu oraz ułatwiających koordynację działań podejmowanych w ramach istniejących programów dotacyjnych oraz przez różne instytucje.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi monitoring zagrożeń dla polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą. Systematycznie aktualizowany jest rejestr ryzyk w tym obszarze.

Ad 6.

Odpowiedź na tak postawione pytanie jest niezwykle złożona i dotyczy zarówno czynników zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Podstawowymi czynnikami zewnętrznymi jest kontekst polityczny i międzynarodowy – co w szczególności dotyczy polskiego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenach państw takich jak Białoruś (możliwości prowadzenia polityki wobec polskiego dziedzictwa kulturowego są pochodną ogólnej polityki prowadzonej wobec tego państwa) oraz Ukraina (ograniczenia faktyczne związane w szczególności z toczącą się tam wojną). Wyzwaniami wewnętrznymi są możliwości budżetowe (ograniczone fundusze nie pozwalają na zaspokojenie wszystkich potrzeb) oraz organizacyjne podmiotów publicznych w kontekście prowadzenia lub wspierania działań związanych z realizacją polityki ochrony polskiego dziedzictwa kulturalnego za granicą,

w tym bariery prawne i administracyjne związane z różnicami w obcych porządkach prawnych oraz konieczność sprostania restrykcyjnym wymogom formalnym związanym z koniecznością zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa na wypadek nieprawidłowego wydatkowania środków publicznych. Dużym wyzwaniem jest także stworzenie zintegrowanej bazy danych związanych z działaniami prowadzonymi i finansowanymi w tym obszarze przez instytucje publiczne.

Ad 7.

Zgodnie z ustawą o działach administracji rządowej współpraca z Polakami zamieszkałymi za granicą należy do kompetencji ministra właściwego do spraw zagranicznych. Działalność informacyjna skierowana bezpośrednio do Polonii i Polaków za granicą, w tym także w kontekście ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego, odbywa się na bieżąco poprzez podlegające MSZ ambasady, konsulaty oraz Instytuty Polskie. MKiDN uczestniczy w przygotowaniu pracowników MSZ do objęcia stanowisk w poszczególnych placówkach, prowadząc wykłady dotyczące ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w ramach Akademii Dyplomatycznej i Akademii Konsularnej oraz podczas bezpośrednich spotkań z pracownikami przygotowującymi się do rozpoczęcia służby na konkretnym stanowisku zagranicznym.

Działania o charakterze informacyjno-popularyzatorskim prowadzone są także przez polskie instytucje emigracyjne w ramach działań finansowanych z programu Ministra KiDN „Wspieranie Archiwów, Bibliotek i Muzeów poza krajem”. Beneficjenci programu, w ramach przyznanych środków, organizują wydarzenia mające na celu popularyzację wiedzy o polskim dziedzictwie kulturowym oraz posiadanych zbiorach. Bogatą działalność popularyzatorską prowadzi także podległy Ministrowi KiDN Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” przy okazji realizowanych poza granicami Polski projektów konserwatorskich, wystawienniczych czy wydawniczych. Najnowszym narzędziem służącym upowszechnianiu polskiego dziedzictwa za granicą skierowanym do szerokiego grona odbiorców, w tym Polonii i Polaków za granicą, jest zainaugurowany 6 marca 2023 r. i stale rozwijany internetowy portal „Dziedzictwo za granicą. Baza poloników”. Portal ten jest źródłem wiedzy o polskim dziedzictwie kulturowym poza granicami kraju. Na serwis składają się karty dokumentacyjne, artykuły oraz inne opracowania dotyczące polskich zabytków, dzieł sztuki i istotnych obiektów za granicą.

Ad 8.

Ministerstwo stara się na bieżąco monitorować potrzeby i problemy w obszarze ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą. Resort planuje rozpocząć prace nad przygotowaniem dokumentu o charakterze syntetycznym, zawierającego komponent diagnostyczny oraz związany z planowaniem w obszarze ochrony polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą. Jego powstanie i wdrożenie z pewnością przyczyni się do rozwoju i prowadzenia skuteczniejszej polityki państwa w tym zakresie.

Z poważaniem

z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

PODSEKRETARZ STANU

Andrzej Wyrobiec